

**Protestantse
Kerk**

Liturgie voor de viering van zondag 4 november 2018

Plaats: Ontmoetingskerk

Aanvangstijd: 10.00 uur

Voorganger: ds. Peter van der Schans

Organist: Marjan Klein-Spijker

Nevendienst: Kindernevendienst

Thema: Het klopt niet meer. Over opstanding en meer

Protestantse gemeente te IJsselstein

De Paaskaars brandt

Muziek vooraf

10.00 uur

De dienstdoende ambtsdragers komen binnen

Welkom door de voorganger

AAN HET BEGIN

Toewijding door stil gebed en kort orgelspel

We gaan staan

Groet:

*Vrede en alle goeds wordt ons geschonken
van God onze Vader en zijn Zoon Jezus Christus
door de Heilige Geest.*

Bemoediging:

*Wij vinden hulp en steun bij de Eeuwige
die hemel en aarde gemaakt heeft.
Die een verbond van vriendschap met ons sluit voor het leven.
Niets kan ons scheiden van zijn liefde en trouw.
Hij zal ons nooit loslaten, wat er ook gebeurt.
Amen.*

We zingen: Intochtslied (staande): Lied 280:1, 4 en 5

Gebed aan het begin (staande):

(Vele, vele, vele vragen ...)

*De dood hoort bij het leven, zeggen ze.
Maar toen hij kwam, de dood,
was hij een vijand en een vreemde.*

*De dood is doodgewoon, zeggen ze.
Maar toen hij binnentrad, de dood,
werd alles onwennig, ongewoon.*

*De dood zie je aankomen, zeggen ze.
Maar hij bleek een roofoverval, de dood,
die verwoesting en ontzetting achterliet.*

*De dood is genadig, zeggen ze.
Maar toen hij zijn werk deed, de dood,
bracht hij diepe wonden toe.*

*De dood hoort bij het leven, zeggen ze.
En dat is waar.
Maar toch blijven de vragen.
Vele, vele, vele vragen ...*

*Here God, we leggen ze aan u voor.
En we vragen: geef ons rust en vertrouwen.
Amen.*

(Vele vele vragen_Bronswijk_Rakelings nabij_p105)

De gemeente gaat weer zitten

We zingen: Psalm 68:7

Smeekgebed, dat we besluiten met het zingen van: Lied 756:1, 2 en 6

(Herfsttijd)

*Midden in het leven,
maar omgeven door de dood:
God, wees ons nabij!*

*Rijk en welvarend,
maar eenzaam en zinloos:
God, sta ons bij!*

*In de ban van de angst
en verslaafd aan het eigen gelijk:
God, bevrijd ons!*

*Een woordeloos zuchten,
hulpeloos opzien,
in het dal van de donkere doodsschaduw:
God, laat ons niet vallen!*

*Midden in het leven,
maar omgeven door de dood:
God, wees ons nabij,
laat uw Naam onder ons leven
en bewaar uw schepping.
Zo bidden en zingen we samen: ...*

(Sytze de Vries, *Bij gelegenheid* 1, p. 107)

We zingen het loflied: Lied 413:1 en 2

DIENST VAN HET WOORD

Gebed om de opening van het Woord

Gesprek met de kinderen:

Vandaag lezen jullie Marcus 12:41-44: een arme vrouw geeft meer geld aan de tempel dan ze kan missen.

Ik vraag een kind mij te helpen met snoepjes uit te delen. Ik geef dat ene kind drie snoepjes.
Ik deel de kinderen een snoepje uit en houd over.
Ik vraag dat ene kind ook uit te delen. Die houdt niks over.

Wie heeft er eigenlijk het meeste gegeven?

We zingen met de kinderen: Lied 28 (uit *Alles wordt nieuw II*)

Het licht wordt door de kinderen meegenomen

Eerste Schriftlezing: Exodus 3:3-6 en Deuteronomium 25:5-6

Exodus 3:3-6

3Hoe kan het dat die struik niet verbrandt? dacht hij. Ik ga dat wonderlijke verschijnsel eens van dichtbij bekijken. 4Maar toen de HEER zag dat Mozes dat ging doen, riep hij hem vanuit de struik: ‘Mozes! Mozes!’ ‘Ik luister,’ antwoordde Mozes. 5‘Kom niet dichterbij,’ waarschuwde de HEER, ‘en trek je sandalen uit, want de grond waarop je staat, is heilig. 6Ik ben de God van je vader, de God van Abraham, de God van Isaak en de God van Jakob.’ Mozes bedekte zijn gezicht, want hij durfde niet naar God te kijken.

Deuteronomium 25:5-6

5Wanneer twee broers bij elkaar wonen en een van hen sterft zonder dat hij een zoon heeft, dan mag zijn weduwe niet de vrouw worden van iemand buiten de familie. Haar zwager moet met haar slapen; hij moet haar tot vrouw nemen en de zwagerplicht tegenover haar vervullen. 6De eerste zoon die zij baart geldt dan als zoon van zijn gestorven broer, opdat diens naam onder het volk van Israël zal voortleven.

We zingen: Lied 871

Tweede Schriftlezing: Marcus 12:18-27

18Er kwamen enkele sadduceeën naar hem toe; volgens de sadduceeën is er geen opstanding uit de dood. Ze vroegen hem: 19‘Meester, Mozes heeft ons het volgende voorgeschreven: “Als iemand sterft en een vrouw achterlaat, maar geen kinderen, moet zijn broer die vrouw bij zich nemen en nakomelingen verwekken voor zijn broer.” 20Er waren eens zeven broers. De eerste nam een vrouw en stierf zonder nakomelingen; 21de tweede nam haar tot vrouw, maar stierf ook zonder nakomelingen; en met de derde ging het net zo. 22Geen van de zeven kreeg nakomelingen. Het laatst van allen stierf de vrouw. 23Wiens vrouw zal ze dan zijn bij de opstanding, wanneer ze opstaan uit de dood? Alle zeven zijn ze immers met haar getrouwd geweest.’ 24Jezus antwoordde: ‘Dwaalt u niet? U kent blijkbaar de Schriften niet en evenmin de macht van God. 25Want wanneer de mensen uit de dood opstaan, trouwen ze niet en worden ze niet uitgehuwelijkt, maar zijn ze als engelen in de hemel. 26Wat betreft de opwekking van de doden, hebt u in het boek van Mozes in het gedeelte over de doornstruik niet gelezen dat God tegen hem zei: “Ik ben de God van Abraham, de God van Isaak en de God van Jakob”?’ 27Hij is geen God van doden, maar van levenden; u dwaalt vreselijk!’

We zingen: Lied 641:1 en 4

Verkondiging

Gemeente van onze Heer Jezus Christus!

In het gedeelte uit Marcus gaat het vanmorgen om een absurde vraag van de Sadduceeën. En de kwestie is het geloof in de opstanding uit de dood. De Sadduceeën geloven niet in de

opstanding. Anderen wel, waaronder de Farizeeën. En Jezus zelf. Volgens de Sadduceeën klopt het allemaal niet meer. Ik krijg vanmorgen de gelegenheid om iets te zeggen over opstaan, leven na de dood. Over hemel en hiernamaals. Over opstanding en meer.

De Sadduceeën vormen een stroming, een groepering, een partij. De aanhangers komen uit de bovenlaag van de bevolking. Onder hen vind je overpriesters, schriftgeleerden en oudsten. Het gaat om hoofden van rijke joodse families. Dat waren invloedrijke mensen. Ze zijn als 'liberaal-conservatief' te typeren. Tegenover de partij van de farizeeën wilden zij juist zo weinig mogelijk nieuwe toepassingen van de eerste vijf boeken van Mozes vastleggen. Handhaving van de bestaande orde was hun voornaamste doel. Dat betekent zoveel als: gezagsgetrouw aan de Romeinen. Afwijzing van verandering en vernieuwing. Ze gaan alleen uit van de schriftelijke traditie. Niet van de mondelinge overlevering. Dat doen farizeeën wel. Sadduceeën beroepen zich op de eerste vijf boeken van Mozes. Het gaat dan om de Bijbelboeken Genesis tot en met Deuteronomium. Ze menen, dat een mens verder leeft in zijn kinderen en kleinkinderen. Dan wordt je naam, je positie en je familiebezit niet uitgewist. Zó leeft een mens verder na de dood. Vandaar dat nageslacht zo belangrijk is. Hun gedachten voeren ze in de discussie met Jezus tot het absurde door. Zo maken ze het geloof in opstanding soort van bespottelijk. En geloof in de opstanding begon juist in die dagen te groeien.

De Sadduceeën komen met een extreem voorbeeld. Een vrouw trouwt steeds een man die kinderloos sterft. Zoals de regels van Deuteronomium (25:5-10) voorschrijven moet de broer van de overledene dan met die vrouw trouwen en voor nageslacht zorgen. Zo is de instelling van het zogenaamde leviraatshuwelijk bedoeld. Het heet ook wel zwagerhuwelijk. Zo'n huwelijk is een menselijke plicht om de weduwe de kinderzegen niet te onthouden. Het is een sociale plicht omdat kinderen de oudedagsvoorziening van een weduwe zijn. En het is een religieuze plicht opdat de weduwe ook voor God vruchtbaar zal zijn en een schakel kan vormen in de keten van de geslachten waaruit de Messias eens zal worden geboren. Dat zwagerhuwelijk gebeurt in het verhaal van de Sadduceeën zeven keer. Met wie is de vrouw dan na de opstanding getrouwd? Eén vrouw die dan wordt opgewacht door zeven rivalen! Dat wordt een rommeltje.

De vraag van de Sadduceeën is ook al spannend als je aan de woorden van Jezus zelf denkt. Hij sprak immers over zijn eigen opstanding. Die zou ook op losse schroeven komen te staan als de Sadduceeën gelijk hebben.

Het antwoord van Jezus is tamelijk fel en uitgesproken.

Er is geen sprake van trouwen bij het opstaan. Je spreekt over een heel andere situatie dan wij ons kunnen voorstellen als mensen. Mensen die opstaan uit de dood zijn als engelen in de hemel. Dat kunnen we alleen ons verbeelden. Je kunt het niet bedenken.

En dan antwoord Jezus ook nog eens heel tactisch met een verwijzing naar een tekst uit het deel van de bijbel dat de Sadduceeën wél aanvaarden. Het gaat om Exodus 3:6: *“Ik ben de God van Abraham, de God van Isaak en de God van Jakob”* God is geen God van doden maar van levenden. Jezus weerlegt hun argumentatie door er op te wijzen hoe God zich voorstelt aan Mozes. God is de God die zich verbindt de generaties door. Steeds weer opnieuw, de geslachten door. Dus ook aan mensen van vandaag. Hij verbindt zich met levenden. Hij is steeds opnieuw voor ieder van hen weer God. Telkens weer is van deze mensen de geschiedenis opnieuw begonnen. Zij zijn het, die uit de dood van uitzichtloosheid zijn opgewekt. Daarom zijn zij geen historie, maar leven zij nog.

Wat is er verder nog te zeggen over opstaan en leven na de dood? Hoe ziet het met dat opstandingsleven? Hoe gaat dat met onze gestorvenen? Hoe leven zij voor God?

Het is niet eenvoudig om er iets van te zeggen. Het gaat om een situatie, om een werkelijkheid die we met ons menselijke verstand niet kunnen vatten. Onze taal, onze begrippen schieten te kort. We kunnen er hooguit in beelden over spreken. Met verbeeldingskracht. Het is niet te bewijzen. Het is een geheim dat we niet doorgronden.

Ik zeg wel eens: We kunnen ons van die toekomst niets indenken. Er is er maar eentje teruggekomen, Jezus Christus, maar die geloven we niet.

Het wordt allemaal nog lastiger als we bedenken, dat er pas laat in de Bijbel over opstanding wordt gesproken.

Er wordt in het Oude testament amper over gesproken. In die zin hebben de Sadduceeën een beetje gelijk. Er is bij voorbeeld een tekst in Daniël (12:2) die er over lijkt te gaan.

12In die tijd zal Michaël opstaan, de grote vorst, die de kinderen van je volk terzijde staat. Het zal een tijd van verdrukking zijn, zoals er niet geweest is sinds er volken bestaan. In die tijd zal je volk worden gered: allen die in het boek zijn opgetekend. 2Velen van hen die slapen in de aarde, in het stof, zullen ontwaken, sommigen om eeuwig te leven, anderen om voor eeuwig te worden veracht en verafschuwd. 3De verlichten zullen stralen als het fonkelende hemelgewelf, en degenen die velen tot gerechtigheid hebben gebracht als de sterren, voor eeuwig en altijd. 4Maar houd deze woorden geheim, Daniël, en verzegel het boek tot de eindtijd. Velen zullen op zoek gaan en de kennis zal toenemen.'

Er wordt gesproken over degenen die gestorven zijn als sterren stralen aan het hemelgewelf. En er is bij voorbeeld een tekst bij Jesaja (26:19) die er over lijkt te gaan.

¹⁹Jullie doden zullen herleven, de lijken opstaan.

Ontwaak, jullie daar in het stof, en jubel!

Uw dauw is een dauw die leven geeft,

de aarde brengt haar schimmen weer tot leven.

Pas kort voor de tijd van Jezus komen er meer gedachten aan een opstanding van doden. In het verhaal van vanmorgen komt het naar voren. Jezus vertelt over de doden die opstaan en zijn als engelen in de hemel.

Dat er toch iets als geloof in opstanding ontstaat heeft met de wereld van die dagen te maken. Want het gaat bij opstanding of hiernamaalsgeloof niet om een egoïstische vereeuwiging van een comfortabel leven. Het gaat, integendeel, juist om de miljoenen mensen van wie het leven mislukte en te vroeg kapot ging (Zie Stephan de Jong, *Christelijke spiritualiteit voor beginners*, p. 118). Het gaat om kinderen die nooit een leven hadden omdat ze crepeerden van honger, door slopende ziekte of oorlogsgeweld. Het gaat om degene die als martelaren sterven en onschuldig slachtoffer zijn.

Binnen het Jodendom in de tijd van Jezus komt steeds meer de verwachting van een opstanding uit de dood in het eind der tijden. Met ook een oordeel over ieders leven. En christenen zien die verwachting bevestigd in de opstanding van hun Heer. En ze raken ervan overtuigd dat zij zelf ook na hun dood bij God komen.

Maar ons er iets van voorstellen blijft lastig. Opstaan als sterren (Daniël), als engelen (bij Marcus vandaag) – het zijn allemaal pogingen om iets te begrijpen van hoe het zal zijn. Maar verder dan deze beeldwoorden komen we eigenlijk niet. Ik vind zelf het beeld van een vlinder die opstaat uit de cocon en die achterlaat als stoffelijk overschot ook een prachtig beeld. Maar voor zover ik weet komt dat niet letterlijk zo in de Bijbel voor. Maar het is wel een heel sprekend beeld.

Ik probeer er nog iets van te zeggen met twee andere beelden. Eentje van de dichter Gerrit Achterberg. En eentje van de theoloog Harry Kuitert.

Gerrit Achterberg schreef een gedicht bij de dood van een collega kunstenaar, Gerard Temme. Achterberg gebruikt het beeld voor God van een vinder, een strandvonder. Na een korte beschrijving van de overledene eindigt het gedicht met:

Necrologie

*De tranen over Gerard Temme zijn.
Hij was de joviaalste uit ons midden.
Bracht beelden samen op een stadsterrein.
Schilderde schoenen. Liet figuren bidden
in glas in lood. Nu is hij dood en klein.
En zonder ons. Wij hebben Gerard minder
die op vergaderingen groot kon zijn:
leider, promotor, zoeker, samenbinder.
**God werd van hem gemakkelijk de vinder.
En dat gezelschap zal voor eeuwig zijn.***

Kuitert borduurt voort op de gedachte van de strandvonder. en op dat als gestorvene in het gezelschap van God zijn. Kuitert spreekt dan over vriendschap. We krijgen “... *de vriendschap met de eeuwige God. Die begint hier en nu waar de vrede met God wordt aanvaard en genoten. Maar ze verduurt de dood. Vriendschap met de eeuwige God is eeuwige vriendschap. In het kielzog daarvan overleven we, volgens de christelijke geloofstraditie, als persoon, als ik-zegger, de dood. De tent (ons lijfelijke, aardse bestaan) verwisselen we voor een eeuwig huis bij God, het liefst zeg ik nog: in God. Als we er allemaal weer in zijn, is God alles in allen. De scheiding die de dood aanbrengt is reëel, maar tegelijk gerelativeerd. Ze vernietst ons niet.*

...

Wie gestorven is in Gods vriendschap is voor de eeuwigheid geborgen. “ (H.M. Kuitert, *Het algemeen betwijfeld christelijk geloof. Een herziening*, p. 245)

Dat we daarop mogen vertrouwen.
Amen.

Meditatief moment: orgelspel

We zingen: Lied 934

DIENST VAN HET ANTWOORD

Ter info vooraf

Gebeden: dankgebed – voorbeden – stil gebed – samen bidden van het Onze Vader

Wij danken U voor mensen die van ons houden.
Voor mensen met wie we een goede band hebben,
bij wie we altijd terecht kunnen.
We danken U voor vriendschap die blijft.
Bidden wij dat we ons de goede dingen
blijven herinneren van mensen
die we misschien nooit meer zullen zien,
omdat ze dood zijn gegaan
of omdat ze ver weg wonen.
Heer, verbreek nooit en te nimmer
de band die U heeft met ons en die we hebben met U.
Dank U dat we mogen leven in uw stralende liefde,

nu en altijd.

Brazilië

Stil gebed

Onze Vader

Dit is pas volgende week:

Dankdag.....Fruitactie.....

Net als andere jaren hebben wij een groot aantal fruitmanden en dozen gemaakt voor o.a. Isselwaerde, Hospice Mariënstein, de gezinsvervangende tehuizen, logeerhuis De Bever, woongroep De Meridiaan en Pandora, ZOMO en Stichting Reinaerde.

Vandaag kunnen de fruitmanden en dozen weggebracht worden. Wie ons daarmee wil helpen is van harte welkom na de dienst bij één van de aanwezige diakenen.

Alvast bedankt voor de hulp!

Delen van de bloemengroet

Intussen komen de kinderen van de nevendienst terug

Collecteafkondiging

Brazilië telt een groot aantal inheemse volken. Als minderheid hebben zij het moeilijk en lijden onder vooroordelen over hun specifieke leefwijze. COMIN, partner van Kerk in Actie, wil de dialoog tussen inheemse en niet-inheemse bevolkingsgroepen op gang brengen, zodat wederzijds respect wordt bevorderd. Deze kerkelijke organisatie ondersteunt inheemse volken op het gebied van gezondheid, onderwijs en landrechten. Door onderwijs en publicaties leert de inheemse en niet-inheemse bevolking van elkaars cultuur en levensvisie.

COMIN vindt het van groot belang dat kerken, toekomstige predikanten, leraren en catecheten bekend zijn met de waarden en opvattingen, de historie, cultuur en eigen religie van inheemse bevolkingsgroepen.

Sinds januari 2015 is Nienke Pruiksmā door Kerk in Actie uitgezonden naar Brazilië en verbonden aan COMIN. Nienke draagt in haar werk bij aan deze dialoog. Ze verzorgt onder meer lessen en cursussen en denkt mee over de lesmaterialen. Zo kan ze haar steentje bijdragen aan de uitwisseling en begrip tussen bevolkingsgroepen, zodat mensen erkend worden, ook al leven ze anders. Als schakel tussen Brazilië en kerken in Nederland, kan Nienke hiermee de stem van de inheemse bevolking ook in Nederland laten horen. Met de opbrengst van de collecte steunt Kerk in Actie het werk van Nienke Pruiksmā bij COMIN en andere zendingsprojecten. Helpt u mee?

Meer kansen voor inheemse bevolking
in Brazilië

Inheemse volken in Brazilië hebben dagelijks te maken
met vooroordelen en discriminatie. Hun manier van leven
wordt bedreigd.

COMIN, partner van Kerk in Actie, leert kerken, toekomstige predikanten en leraren de waarden, opvattingen, geschiedenis en cultuur van inheemse volken.

Met vertegenwoordigers van inheemse groepen organiseert COMIN cursussen en worden materialen gemaakt die in kerken en op scholen gebruikt kunnen worden.

Nienke Pruiksma door Kerk in Actie uitgezonden naar Brazilië en werkt bij COMIN aan het bevorderen van dialoog tussen culturen. Ze verzorgt lessen en maakt materialen.

Door haar werk bij COMIN kan Nienke een steentje bijdragen aan erkenning van de inheemse bevolking, ook al leven ze anders. Anders is niet minder.

Inzameling van de gaven

Eerste collecte (zwarte zak): Comin

Tweede Collecte (groene zak): is bestemd voor het werk van de kerk
Wie dat wil kan de kinderen uit de crèche ophalen.

AAN HET EINDE

We zingen (staande) slotlied: Lied 634

Uitzending

Zegen: Reisbede van St. Patrick (versie van ds. Hudig)

De Eeuwige zij vóór u om u de weg te wijzen.

De Eeuwige zij achter u om u in de rug te sterken.

De Eeuwige zij naast u als een goede vriend.

De Eeuwige zij om u heen als een beschermende mantel.

De Eeuwige zij in u als liefde en vrede.

Gemeentezang: *Amen, amen, amen!* (Lied 431C)

Orgelspel

Inzameling van de gaven bij de uitgang voor het onderhoud van het kerkgebouw